

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ

«Ἐὰν μή, ἦν δ' ἐγώ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ βασιλῆς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς ... οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα, ᾧ φίλε Γλαύκων, ταῖς πόλεσι, δοκῶ δ' οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.»

Πλάτωνος Πολιτεία
Ε 473 c11-d6.

ΑΡΧΑΙΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ (ΕΝΟΤΗΤΑ 12n)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. «ὄτι ἐκόντες ... ἀπωκίσθαι»: Σε ποια κατηγορία ανθρώπων αναφέρεται ο Πλάτων στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Ποιον εκφραστικό τρόπο χρησιμοποιεί για να περιγράψει τη στάση τους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο;
2. «ὁ νῦν ... σπουδαιότερα»: Νομίζετε ότι ο Πλάτων δικαιολογείται να έχει τέτοιες αξιώσεις από τους φιλοσόφους, αν λάβουμε υπόψη μας τη δική του συμμετοχή στην πολιτική ζωή της Αθήνας;
3. Ποια είναι τα τρία μέρη της ανθρώπινης ψυχής, ποια λειτουργία επιτελεί το καθένα από αυτά και πότε ο άνθρωπος θεωρείται δίκαιος;
4. Να συμπληρώσετε τα κενά με ομόρριζες λέξεις αυτών που υπάρχουν σε παρένθεση:
Παρά τις ..... απαγορεύσεις του γιατρού συνέχιζε να καπνίζει (προειρημένων)
Ἔδειξε ..... την αγάπη του προσφέροντας ένα μεγάλο χρηματικό ποσό (πράττειν)
Οι θεατές ..... τον ταυρομάχο στην ἀρένα (ἐφαιμεν)
Στη ..... κορυφής των δύο ηγετών συζητήθηκαν θέματα που αφορούσαν το περιβάλλον (σκοπὸν)
Το νέο πρόγραμμα του δημάρχου στοχεύει στην ..... της ποιότητας ζωής των πολιτών (ἀναβῆναι).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ο Πλάτων, εξετάζοντας τους ανθρώπους από την άποψη της καταλληλότητάς τους στη διακυβέρνηση της πολιτείας, απορρίπτει δύο κατηγορίες πολιτών. Με την παραπάνω φράση αναφέρεται στους πεφωτισμένους δεσμώτες, που αφιερώνουν τη ζωή τους στη θεωρητική μελέτη και το φιλοσοφικό στοχασμό αδιαφορώντας για το κοινωνικό σύνολο και το χρέος τους προς αυτό. Μετά τη θέαση του «Αγαθοῦ», οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται απορροφημένοι στις πνευματικές ενασχολήσεις τους και είναι απρόθυμοι να ασχοληθούν ενεργά με την πολιτική ζωή, την αφύπνιση και την αναμόρφωση της κοινωνίας στην οποία ανήκουν. Για να τα αισθητοποιήσει όλα αυτά ο Πλάτων, χρησιμοποιεί μια παρομοίωση. Παρουσιάζει τους πεπαιδευμένους να ζουν στα νησιά των μακάρων («ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες»), τα οποία, σύμφωνα με μια λαϊκή δοξασία, βρίσκονται στη Δύση πέρα από τις στήλες του Ηρακλέους στο ρεύμα του Ωκεανού. Εκεί ζούσαν οι ήρωες, οι άνθρωποι της χρυσής εποχής, και οι ευσεβείς έχοντας βρει την πλήρη ευδαιμονία, την απόλυτη ευτυχία και τη γαλήνη.
2. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο Πλάτων επικρίνει την απροθυμία πολλών πνευματικών ανθρώπων να ασχοληθούν με τη διακυβέρνηση της πόλης τους υπηρετώντας το κοινωνικό σύνολο. Αξιώνει δηλαδή από αυτούς ενεργό συμμετοχή στην πολιτική και κοινωνική ζωή, με σκοπό την αναμόρφωσή της. Ο ίδιος απέφυγε να ασχοληθεί με τα κοινά της Αθήνας απογοητευμένος τόσο από τα τρωτά της αθηναϊκής δημοκρατίας όσο και από την ωμότητα των Τριάκοντα τυράννων. Επειδή, όμως, ένιωθε την ανάγκη να εφαρμόσει πρακτικά τις ιδέες του, πραγματοποίησε τρία ταξίδια σε διάστημα τριάντα χρόνων στη Σικελία, με σκοπό την αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος των Συρακουσών. Δυστυχώς, η εμπειρία του υπήρξε αρνητική λόγω της συμπεριφοράς του τυράννου Διονυσίου Α' και του γιου του κι έτσι παραιτήθηκε από το εγχείρημα αυτό. Ο Πλάτων, λοιπόν, δεν προχώρησε σε πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών του απόψεων παρά το γεγονός ότι το επιχείρησε.
3. Βλ. Εισαγωγή σχολικού βιβλίου, σελ. 100-101: «Εφόσον λοιπόν το όλον ... θέση που του αρμόζει».
4. ρητές, έμπρακτα, επευφημούσαν, συνδιάσκεψη, αναβάθμιση.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Δημοσθένους πρὸς Φορμίωνα, 1-2)

Δίκαια ὑμῶν δεησόμεθα, ᾧ ἄνδρες δικασταί, ἀκοῦσαι ἡμῶν μετ' εὐνοίας ἐν τῷ μέρει λεγόντων, γνόντας ὅτι ἰδιῶται παντελῶς ἔσμεν, καὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον εἰσαφικνούμενοι καὶ συμβόλαια πολλοῖς συμβάλλοντες οὐδεμίαν πώποτε δίκην πρὸς ὑμᾶς εἰσήλθομεν, οὐτ' ἐγκαλοῦντες οὐτ' ἐγκαλούμενοι ὑφ' ἑτέρων. οὐδ' ἂν νῦν, ἀκριβῶς ἴστε, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὑπελαμβάνομεν ἀπολωλέναι τὰ χρήματα ἐπὶ τῆς νεῶς τῆς διαφθοραίσης, ἃ ἔδανείσαμεν Φορμίῳ, οὐκ ἂν ποτ' ἐλάχομεν τὴν δίκην αὐτῷ· οὐχ οὕτως ἡμεῖς ἀναίσχυντοὶ ἔσμεν οὐδ' ἄπειροι τοῦ ζημιοῦσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το κείμενο που σας δίνεται.

κυκλοφορεί...

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

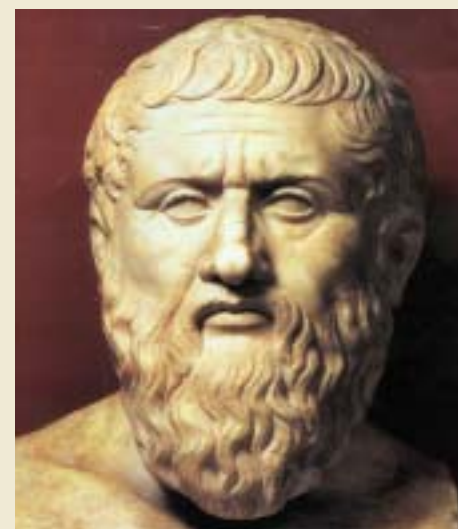
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Π. ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ

εκδόσεις
ΠΟΥΚΑΜΙΣΙΑΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΛΑΤΩΝ
(428 ή 427 - 348 ή 347 π.Χ.)

Κορυφαίος Έλληνας φιλόσοφος, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας της Αθήνας και ένας από τους πλέον ενθουσιώδεις μαθητές του Σωκράτη. Ο Σωκράτης εξάλλου ως πρωταγωνιστής διαλόγων είναι το κεντρικό πρόσωπο των άψογων από άποψη καλλιτεχνική έργων του. Πρώτα έγραψε τα έργα Απολογία, Κρίτων, Ευθύφρων, Λάχης, Λύσις, Χαρμίδης, Πρωταγόρας, που αποπνέουν τη σωκρατική μέθοδο ανάλυσης εννοιών με δεσπόζουσα την ηθική. Μετά το 380 π.Χ έγραψε τα έργα Γοργίας, Μένων Ευθύδημος, Κρατύλος Ιππίας ελάσσων κ.ά. Εδώ υπάρχουν σπέρματα της διδασκαλίας των ιδεών και κριτική στη σχετικοκρατία των σοφιστών. Η ώριμη περίοδος, της επόμενης δεκαετίας, εκπροσωπείται από τα έργα Πολιτεία, Συμπόσιο, Φαίδων, Φαίδρος, Θεαίτητος, Παρμενίδης, Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος, Τίμαιος και Κριτίας, όπου ο Πλάτων εκθέτει τη θεωρία του για τη γνώση και τη διαλεκτική των κατηγοριών και του κόσμου. Η διαλεκτική σαν μέθοδος χωρισμού του ενιαίου σε πολλά είναι η βασική επιστήμη στην οποία στήριξε ο Πλάτων το φιλοσοφικό του σύστημα, που πολιτικά έπαιρνε τη μορφή «οι φιλόσοφοι να κυβερνούν, οι φρουροί να υπερασπίζονται το κράτος και οι εργαζόμενοι να το εφοδιάζουν». Οντολογικά η φιλοσοφία του στηριζόταν σε τρεις ουσίες. Στο αδιαίρετο και ακίνητο «εν», στον αμιγή και εννοιακό «νου» ως απόρροια του «ενός» και στην αθάνατη «ψυχή», που παίρνει από το «νου» τους νόμους της κίνησης και τον φέρνει σε επαφή με τις «ιδέες» και τον ωραίο κόσμο των «πραγμάτων».

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

- ὦ ἄνδρες:** την κλητική ενικού
- τῷ μέρει:** τη δοτική πληθυντικού
- τῆς νεώς:** τη δοτική ενικού
- ιδιώται:** τη γενική ενικού
- ἄ:** την αιτιατική ενικού στο ίδιο γένος.

3. Να γράψετε το ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

- γνόντας:** το β' ενικό προστακτικής στον ίδιο χρόνο και φωνή
- συμβάλλοντες:** τον ίδιο τύπο στο μέλλοντα και στη φωνή που βρίσκεται
- ελάχομεν:** το απαρέμφατο μέλλοντα
- ἴστε:** το β' πληθυντικό υποτακτικής ενεστώτα
- ζημιούσθαι:** το β' ενικό οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή.

4. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων: ἀκούσαι, γνόντας, χρόνον, ὑφ' ἐτέρων, τοῦ ζημιούσθαι.

5. **εἰσαφικνούμενοι:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή και να την αναλύσετε σε αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Θα σας κάνουμε μια δίκαιη παράκληση, κύριοι δικαστές, δηλαδή να ακούσετε με ευνοϊκή διάθεση το λόγο μας, όταν έρθει η σειρά μας να μιλήσουμε, επειδή γνωρίζετε ότι δεν έχουμε καμία σχέση με τα δικαστήρια και, ενώ πολύ καιρό ερχόμαστε στην αγορά σας και έχουμε πολλές συναλλαγές με πολλούς, ποτέ μέχρι τώρα δεν φτάσαμε στο δικαστήριό σας ούτε ως κατηγοροί ούτε ως κατηγορούμενοι από άλλους. Ούτε και τώρα, να ξέρετε καλά, Αθηναίοι, αν νομίζαμε πως τα χρήματα που δανείσαμε στον Φορμίωνα χάθηκαν μαζί με το καράβι, θα είχαμε κάνει σ' αυτόν αγωγή. Γιατί δεν είμαστε τόσο αδιάντροποι ούτε άπειροι από ζημιές.

2. **ὦ ἄνδρες:** ὦ ἄνερ

- τῷ μέρει:** τοῖς μέρεσι(ν)
- τῆς νεώς:** τῆ νηί
- ιδιώται:** ιδιώτου
- ἄ:** ὁ

3. **γνόντας:** γνῶθι

- συμβάλλοντες:** συμβαλοῦντες
- ελάχομεν:** λήξεσθαι
- ἴστε:** εἰδῆτε
- ζημιούσθαι:** ἐζημιού

4. **ἀκούσαι:** τελικό απαρέμφατο, επεξηγήηση στο «δίκαια»

- γνόντας:** επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο «ὕμᾱς» του απαρεμφάτου «ἀκούσαι», λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αναγκαστικού αιτίου
- χρόνον:** αιτιατική που λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στη μετοχή «εἰσαφικνούμενοι»
- ὑφ' ἐτέρων:** εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου από τη μετοχή «ἐγκαλούμενοι»
- τοῦ ζημιούσθαι:** έναρθρο απαρέμφατο, ως γενική αντικειμενική στο «ἄπειροι».

5. **εἰσαφικνούμενοι:** επιρρηματική εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο «ἡμεῖς» του ρ. «εἰσήλθομεν», λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης. Η μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση: εἰ καὶ εἰσαφικνούμεθα.

